

פרשת
נצבים - וילך
שנת תשפ"ו

כט:כח **הַנִּסְתָּרֹת לַה' אֱלֹהֵינוּ וְהַנִּגְלֹת לָנוּ וּלְבָנֵינוּ עַד-עוֹלָם לַעֲשׂוֹת אֶת-כָּל-דִּבְרֵי הַתּוֹרָה הַזֹּאת:**

פירש רש"י: "נקוד על 'לנו ולבנינו', לדרוש שאף על הנגלות לא ענש את הרבים עד שעברו את הירדן (סנהדרין מג:), משקבלו עליהם את השבועה בהר גריזים ובהר עיבל, ונעשו ערבים זה לזה".

וצריך עיון, מנין יודע רש"י שהערבות באה בהר גריזים ובהר עיבל? הרי בגמרא שם נאמר רק "עד שעברו ישראל את הירדן"? באמת, גם בפירושו על הגמרא הוסיף רש"י וכתב, "עד שעברו את הירדן – ושמעו וקבלו עליהם ברכות וקללות בהר גריזים והר עיבל ונעשו ערבים זה בזה." וגם בזה יש להבין מנין לו לפרש כן, דאינו כפשטות הגמרא, שהרי לפי הפשטות, מיד לאחר שעברו את הירדן כבר התחייבו בערבות, ולא רק לאחר ימים רבים כשהגיעו להר גריזים ולהר עיבל, אחר מלחמת יריחו ומלחמת עי, כדמפורש בפסוקים בספר יהושע פרק ח'.

אמנם רש"י נותן לנו רמז בסוף דבריו בסנהדרין שם, שהמשיך וכתב, "כדאמרינן במסכת סוטה (דף לז:)."

ושם עוסקת הגמרא בסוגיית הר גריזים והר עיבל, "תנו רבנן, ברוך בכלל, ברוך בפרט, ארור בכלל, ארור פרט, ללמוד וללמד לשמור ולעשות, הרי ארבע. ארבע וארבע הרי שמונה. שמונה ושמונה הרי שש עשרה. וכן בסיני וכן בערבות מואב, שנאמר, אלה דברי הברית אשר צוה ה' את משה וגו', וכתיב ושמרתם את דברי הברית הזאת וגו'... רבי שמעון בן יהודה איש כפר עכו אמר משום רבי שמעון, אין לך מצוה ומצוה שכתובה בתורה שלא נכרתו עליה ארבעים ושמונה בריתות של שש מאות אלף ושלשת אלפים וחמש מאות וחמישים", משום ערבות.

ונראה שרש"י מבין שדברי רבי שמעון בן יהודה שייכים למעמד הר גריזים ובהר עיבל, וכוונתו שדין הערבות התחיל רק אז.

אך לכאורה אי אפשר לפרש כן, שהרי הוא אמר דבריו משמו של ר"ש, ור"ש עצמו חולק על חשבון התנא קמא לכפול את כל הבריתות בשלושת המקומות הללו (הר גריזים ועיבל, סיני, וערבות מואב), ואומר: "ר"ש מוציא הר גריזים והר עיבל ומכניס אהל מועד שבמדבר". נמצא שכאשר מדבר ר"ש בנושא הערבות, אינו מדבר על הר גריזים והר עיבל כלל וכלל!

ועוד, כיצד מבטא ר"ש את חיוב הערבות? "של שש מאות אלף ושלשת אלפים וחמש מאות וחמישים", שעל כורחנו כוונתו שכל אחד מכלל ישראל חייב כנגד מספר אנשים זה, שהוא מניין כלל ישראל. ומתי היו כלל ישראל במספר זה? זהו המניין של תחילת ספר במדבר, "בְּאֶחָד לַחֹדֶשׁ הַשֵּׁנִי בַּשָּׁנָה הַשֵּׁנִית לְצֵאתָם מֵאֶרֶץ מִצְרָיִם", ולא מניין כלל ישראל כשעמדו על הר גריזים והר עיבל, וגם לא כשעברו את הירדן! אלא נראה פשוט, שגם אם לא נאמר שר"ש חולק לגמרי על הסוגיא במסכת סנהדרין שסוברת שערבות חלה רק כשיעברו את הירדן, על כל פנים הוא סובר כרבי יהודה שם, שעל הנגלות כבר הייתה ערבות מתחילת קבלת התורה בהר סיני, ור"ש כאן מדבר על אותה ערבות.

אם כן, אין בידינו שום מקור לכך שמה שכתוב בגמרא "עד שעברו ישראל את הירדן" הכוונה היא למעמד הר גריזים והר עיבל.

ולא זו בלבד שלא מצאנו שום מקור לדבריו לפרש את הגמרא שלא כפשטה, אלא שדבריו ממש בסתירה לכל הסוגיה שם בסנהדרין, שכל כולו לפרש למה נענשו כלל ישראל על מעשה עכן שעבר על חרם של יהושע אם דרשינן שעבר כבר כמה פעמים חרמים של משה רבינו, ולכן פירש שכלל ישראל לא נענשו מחמת ערבות עד שעברו את הירדן. ומתי מעל עכן בחרם של יהושע - לאחר מלחמת העי. ומתי עמדו על הר גריזים והר עיבל - לאחר המעשה של עכן, כדמוכח מסדר הפסוקים בפרק ח', וכן משמע מהמשך הגמרא בסנהדרין (מד.), "ויאמר ה' אל יהושע קום לך – דרש רבי שילא, אמר לו הקב"ה שלך קשה משלהם, אני אמרתי והיה בעברכם את הירדן תקימו ואתם ריחקתם ששים מיל".

להגשת תשובות, להצטרפות לרשימת התפוצה בדוא"ל, או לקבלת פרטים על הנצחת שבוע, ניתן לשלוח הודעה לכתובת shaisavraham@gmail.com